

Metropoliitta Ambrosius
FinnAgoran säätiön hallituksen puheenjohtaja

Tästä eteenpäin

Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen työtovereineen kirjoitti viime lauantain *Helsingin Sanomissa* nekrologin edeltäjästään Jaakko Nummisesta, joka oli sivistys-Suomen suuri visionääri ja tekijä. Kun jokin aika sitten kävin Anita Lehikoista tapaamassa OKM:ssä, lähtiessäni hän evästi minut Nummisen kaksiosaisella magnum opuksella *Sivistys-Suomen synty*, yhteensä 955 sivua. Olen sitä lukenutkin.

Samassa lehdessä oli kirjallisuuden professori Tarmo Kunnaksen 80-vuotishaastattelu. Nykyhetkestä hän totesi: ”Onhan tämän nyt pirunmoista”, siis maailman pahuus ja neuvottomuus. Hän lisäsi: ”Ei auta kuin yrittää pitää yllä sivistyksen liekkiä.”

Näin se varmasti on. Emme ratkaise Suomen tai Euroopan tulevaisuutta sodankäynnillä, kauppaboikoteilla, emme rajojen sulkemisella tai raja-aitojen rakentamisella.

Eikö kehityksen ainakin pitemmällä aikavälillä pitäisi olla päinvastaista? Matkamme sivistys-Suomesta kulkee sivistys-EU:hun, sivistys-Eurooppaan ja -maailmaan. Se, mitä sanon tässä puheenvuorossa Euroopasta, koskee laajemminkin sivistyksen tulevaisuutta.

Inhimillinen ajattelu, tutkimus, taide, elinkeinoelämä, yhteiskunnallinen toiminta ja vuorovaikutus ovat koko ihmissuvun historiassa olleet kantavia voimia nykypäivän korkean kulttuurin rakentamisessa. Paul Tillich, 1900-luvun merkittävimpiä luterilaisia teologeja, kirjassaan *Rajalla* ytimekkäästi pohti sitä kulttuurista ja inhimillistä kukoistusta, joka ”rajalla” elämisessä on, kun käydään vuoropuhelua, vaihtoa, jakamista yli poliittisten, kansallisten ja uskonnollisten rajojen.

Kun Euroopasta puhumme, kulttuuri-instituutit eivät toki ole kuitenkaan ensimmäisiä ”uuden” ajan airuita. Mitä olisi nyt suomalainen identiteetti, hengenelämä ja kieli, jos jo ennen reformaatiotakin keskiajalla meiltä ei olisi lähtenyt opiskelijoita yliopistoihin Euroopan mantereelle? Tai 1800–1900-luvun vaihteen taiteilijoita, jotka romantiikan ja kansallistunteen nousun aikana toivat myös uusia esoteerisia ja uskonnollisia virikkeitä yhtenäiskulttuurissa piehtaroiwaan pietistiseen Suomeen.

Tällainen elävä vuorovaikutus, sekä aineellisesti että henkisesti, on korkean kulttuurin tunnusmerkki. Se on oleellista, jos ja kun haluamme rakentaa moniarvoista ja globaalia hengenelämää. Siihen meidän tulee pyrkiä, vaikka perinteisen yhtenäiskulttuurin tylsästä vaihtoehdottomuudesta tuntuu yhä olevan hankalaa päästä eroon.

Tähän liittyy kysymys kulttuurisen vuorovaikutuksen luonteesta. Tämä koskettaa keskeisesti FinnAgoran ja muiden kulttuuri-instituuttien ydintehtävää. Onko se suomalaisen ”tieteen, taiteen ja talouden” vientiä ja jakamista muille? Vielä ongelmallisempaa on, mikäli sen

pohjavireenä tai jonkin ministeriön agendalla on utilitaristiset tavoitteet, maakuva, jossa keskeistä on matkailu ja raha?

Nationalismin ja vastakkainasettelun sijasta tehtävämme on edistää sivistynyttä ja syvää vuorovaikutusta. Kulttuuri-ihmiset ovat etujoukoissa rakentamassa aidosti monikulttuurista Eurooppaa, joka samalla avautuu tietoisesti globaaliin yhteisöllisyyteen ja jakamiseen.

Kulttuuriset aktiviteetit ovat aina enemmän kuin rahaa, tavaraa tai länsimaista provinsiaalista talouskasvua. Kuten Anita Lehikoinen äsken puhui, hyvyys, kauneus, rakkaus, vuorovaikutus ja jakaminen ovat sen ytimessä. Lopullisesti pimeää vallankäyttöä missään kontekstissa ei tuhota pelkästään vastavoimilla, vaikka sitäkin tarvitaan, kuten Ukrainassa nyt.

Tulevaisuus on ihan muuta kuin nykyhetken jatke. Keskeisellä sijalla tulevaisuuden rakentamisessa on usko ihmiseen ja ihmisen henkinen kasvu. Tässä koululla ja sivistyksellä on fundamentaalinen merkitys. OKM:n viime kesäkuussa valmistunut mietintö tiivistää asian ytimekkäästi erityisesti taiteen ja sen tukemisen kohdalla, otsikkoon: *Kulttuurin aika on nyt ja aina.*

Kulttuuri-instituuteilla on tänään vahva sosiaalinen tilaus olla rakentamassa yli kaikkien rajojen inhimillistä kanssakäymistä, vuoropuhelua, jakamista, yhdessä oppimista. Huomisen ”uljas, uusi maailma” ei ole yksinvaltioiden, ei dominanttien ideologioiden, tuskin edes länsimaisen kulutus- tai kansalaisyhteiskunnan valmis paratiisi, vaan nimenomaan yhteistä ponnistelua eteenpäin, myös Unkarin ja Suomen välillä.

FinnAgora osaltaan tulee jatkossakin olemaan yksi yhteisen pohtimisen ja tekemisen foorumi, eikä suomalainen vientiorganisaatio. Tänään hyväksytyssä vuoden 2023 toimintasuunnitelmassa tulee vahvasti esiin vuorovaikutteinen yhteistyö Budapestin eri museoiden ja instituuttien kanssa, työpajat ja seminaarit erityisesti ekologian ja yrityskulttuurin alalla, keskustelu kansalaisyhteiskunnan haasteista kummassakin maassa.

Kulttuurisen rohkeuden esimerkkejä ovat pasifistit, väkivallattoman vastarinnan edustajat, toisinajattelijat. Entä vangittu ihmisoikeusaktivisti Ales Bialiatski, joka syntyi Venäjän rajan takana Värtsilässä, viisi kilometriä kotipitäjästäni? Samoin ne, jotka edustavat yksinkertaista elämäntapaa tai new age -tyyppistä pohdiskelua elämän tarkoituksesta, tai tekevät humanitääristä kehitysyhteistyötä, tahi Lääkärit ilman rajoja. Esimerkkejä ja kannustusta löytyy. Kenen joukossa me, kulttuuri-ihmiset, tänään seisomme?

Lopuksi FinnAgoran nimissä kiitän FinnAgoran työntekijöitä ja luottamushenkilöitä 20 vuoden sitoutuneesta työstä Suomen ja Unkarin jatkuvan vuorovaikutuksen edistämiseksi. Samoin nyt Kalevi Kivistöä, Anita Lehikoista sekä panelisteja. Myös Eduskuntaa ja teitä vieraita. Yhteisessä Euroopassa meillä on uniikkeja mahdollisuuksia jatkaa tätä työtä. Näin teemme.

Päätöspuheenvuoro Suomen Unkarissa toimivan kulttuuri-instituutin FinnAgoran 20-vuotisjuhlaseminaarissa, Eduskunnan auditoriossa 19.10.2022.